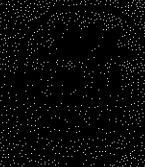

SNS

Vad det vill – Vad det gör

STYRELSEN FÖR SVENSKA NÄRINGSLIVETS SAMVERKAN

**STUDIEFÖRBUNDET
NÄRINGSLIV OCH
SAMHÄLLE**

STIFTAT 1948

Sköldungagatan 2, Stockholm Ö
Telefon 23 25 20 Postgiro 35 62 60

STYRELSE

Direktör Axel Iveroth, Malmö, *ordförande*

Direktör Wilhelm Bahrke, Malmö

Docent Erik Dahmén, Stockholm

Direktör Per Hemberg, Surte

Direktör Erik Huss, Stockholm

Direktör Bengt Petri, Stockholm

Direktör Ragnar Sachs, Stockholm

Bankdirektör Lars-Erik Thunholm, Stockholm

Direktör Erland Waldenström, Stockholm

Direktör Thure Öberg, Huskvarna

SUPPLEANTER

Fil. lic. Jonas Nordenson, Stockholm

Fil. lic. Anders Rosenquist, Huskvarna

Professor Ingvar Svenilson, Stockholm

Direktör Ingemar Wahrolén, Stockholm

Konsul Curt Wennberg, Karlstad

Direktör: Fil. dr Jan Wallander

Sekreterare: Fil. kand. Arne Lundmark

Pol. mag. Gunnar Rising

Civilekonom Gunnel Winroth

Forskningsassistent: Docent Edmund Dahlström

Varför SNS?

Företaget har en central plats i vårt samhälle. Arbetet inom företaget skapar det materiella underlaget för vårt liv, och inom dess ram framlever de flesta av oss större delen av sin levnad. På samma sätt som samhället är beroende av företagen, som ger den ekonomiska grundvalen för dess verksamhet, är företagen i sitt arbete beroende av samhällets organisation och samhällsorganens åtgärder.

Under de senaste decennierna har från samhällets sida vidtagits en mängd åtgärder som djupt ingripit i och reglerat företagens sätt att arbeta. Inte minst inom näringslivet har man kommit att allt oftare fråga sig om dessa ingripanden verkligen varit till hela samhällets gagn. Man har frågat sig om de inte äventyrat näringslivets effektivitet och satt friheten i fara. Från arbetarrörelsens sida har man å andra sidan krävt ökade samhällsringripanden till skydd för sysselsättningen, mot monopol och karteller, och för en rättvis inkomstfördelning.

Målet — en bevarad och helst stigande levnadsstandard, socialt och kulturellt framåtskridande — är vi väl alla ense om; däremot tvistar vi om medlen. Skall vi finna de rätta medlen, räcker det emellertid inte med negativ kritik, vi måste var och en försöka bidra med positiva och väl genomarbetade alternativ.

Det är ett anmärkningsvärt faktum att företagsledare i ringa utsträckning deltagit i samhällsdebatten. Företagsledarskiktet, som har ett sådant ansvar för produktion och handel och för människors bärning, borde rimligtvis visa ett större intresse för allmänna frågor än det som visas av andra yrkesgrupper. Varför är det inte så? Ja, det finns en naturlig förklaring. Fö-

retagaren har ansett, att han genom att sköta sitt företag effektivt också gör sin bästa samhällsinsats. Men kan han verkligen göra detta utan ingående kunskaper om de samhällsekonomiska sammanhangen och utan en levande kontakt med samhällsutvecklingen?

Inom näringslivet måste vi inse att samhällsutvecklingen gör det nödvändigt att ompröva hävdvunna arbetsformer. Vi måste klara ut för oss vad samhällets åtgärder och ingripanden verkligen innebär och vad våra egna handlingar får för ekonomiska och sociala konsekvenser. Vi måste skaffa oss bättre kunskaper om hur våra medarbetare i företagen reagerar i olika situationer. Vi måste få samhällsvetenskapliga forskare att gripa sig an företagarnas och företagens problem i dagens samhälle.

Men vi måste också själva studera och pröva deras resultat. Vi måste ställa våra erfarenheter till deras och till varandras förfogande. Vi får inte stirra oss blinda på den tekniska utvecklingen, vi måste studera dess verkningar och pröva nya organisationsmetoder som bättre motsvarar den nya teknikens och den nya människans krav. Vi måste framlägga konkreta förslag till lösandet av problemen.

Vi måste slutligen oavsläppligt följa samhällsdebatten och själva delta i den. Vi får inte tro, att det räcker med att passivt tillhöra en organisation. Vi måste själva genom personliga insatser, även om det innebär uppoffring av tid, försöka lämna konstruktiva bidrag till meningsutbytet. Så många som möjligt av företagsamhetens företrädare landet runt måste delta i detta arbete. Endast då blir det möjligt att sprida en mera allmän kunskap om näringslivets problem, om vad näringslivet betyder för samhället och om vad det därför bör ha rätt att vänta sig i form av positiva åtgärder från samhällets sida.

Axel Iveroth.

SNS vill genom forskning, studier och debatt

söka vidga kunskaperna om de ekonomiska och sociala förhållandena och om näringslivets och samhällets funktioner och arbetssätt, stimulera till positiva insatser i den samhälls- och näringspolitiska debatten,

skapa förutsättningar för en ekonomisk politik som tillfredsställer kraven på ekonomisk utveckling samt på socialt framåtskridande.

SNS är obundet av politiska partier och intresseorganisationer.

Dess arbete finansieras genom bidrag från näringslivet.

Forskning

rörande särskilt ekonomiska, sociologiska och psykologiska problem bedrivs av vetenskapsmän inom eller utom SNS.

Resultaten av forskningsarbetet publiceras som självständiga avhandlingar i SNS' skriftserie.

Studier

på grundval av bl. a. resultaten från forskningsarbetet och i anslutning till föredrag bedrivs i lokala grupper runt om i landet, där företagsledare och deras närmaste män studerar och diskuterar för näringslivet och samhället aktuella problem.

Lokalgrupperna stöds i sitt arbete av SNS' centrala kansli, som dessutom bedriver litteratur- och referattjänst.

Debatt

äger rum, inte bara i SNS' lokalgrupper, utan även vid de centrala kurser och konferenser, som SNS arrangerar på skilda håll i landet med deltagande av representanter för näringslivet, statsförvaltningen, arbetarrörelsen, universitet och högskolor m. fl.

Debattinlägg utformade som konkreta handlingsprogram utarbetas på grundval av forskningarna av på området kunniga personer och utges av SNS.

FORSKNING

Genom vetenskaplig forskning vill SNS försöka klarlägga hur näringslivet fungerar i vårt samhälle och betingelserna för dess arbete. Skall vi kunna bygga upp ett samhälle som tillfredsställer våra krav på effektivitet, trygghet, rättvisa och frihet, måste vi grunda våra åtgärder på faktisk kunskap om de verkliga förhållandena och inte på lösa förmodanden och känslomässiga ställningstaganden. Det är en sådan kunskap SNS vill nå genom sitt forskningsarbete.

Under sådana omständigheter är det självklart att varje forskare inom SNS har full frihet att inom ramen för sitt uppdrag arbeta utan hänsyn till andra krav än dem vetenskapen ställer. Resultaten av deras arbete publiceras i SNS' skriftserie (s. 15).

Forskningsarbetet bedrivs i intim kontakt med det praktiska livets företrädare. Det är en för SNS central tanke, att det är fruktbringande för den vetenskapliga forskningen att oavlatligt konfronteras med de synpunkter och erfarenheter som praktikens män har. Vid vissa större utredningar tillsätts därför en särskild kommitté, vars medlemmar kontinuerligt följer forskningsarbetet och på grundval av sin praktiska erfarenhet framför synpunkter på det framlagda materialet och dess innebörd. I flera fall har kontakten skett via SNS' lokalgrupper, där forskarna beretts tillfälle att diskutera sina problem med medlemmarna, som också hjälpt till med insamlingen av primärmaterialet.

För att ge en mera konkret bild av SNS' forskningsverksamhet och dess inriktning lämnas i det följande några uppgifter om utredningar som redan publicerats eller som är under arbete.

Vi lever i en ekonomi som varken är helt fri eller helt reglerad. Mycket har talats och skrivits om hur ett fritt respektive ett reglerat näringsliv arbetar, mycket litet däremot om det system som vi faktiskt lever under. SNS har därför låtit samla in material, i första hand från företagen, om hur regleringarna påverkat deras arbete. På grundval härav kan man få en bild av hur på olika områden arbetsfördelningen är mellan å ena sidan reglerande och dirigerande myndigheter och å den andra det enskilda näringslivet, som producerar, köper, säljer, sätter priser osv. i en mer eller mindre reglerad värld. På grundval härav är det meningen att försöka karakterisera regleringshushållningen och även dra vissa slutsatser rörande planhushållningens verkningssätt och möjligheter. Undersökningen av regleringarnas verkningar på vår ekonomi ingår som del i en större utredning om konjunkturer och ekonomisk politik. För denna utredning svarar professor Erik Lundberg.

Det förhållandet att staten alltmer ingriper i och reglerar det ekonomiska livet har lett till att antalet verk, styrelser och nämnder ständigt ökat och att de statsanställda blivit allt flera. Det är också alldeles tydligt att den statliga förvaltningen även i framtiden kommer att ha en mycket betydande omfattning oavsett den politiska utvecklingen. Under sådana omständigheter blir det av utomordentlig betydelse att förvaltningen arbetar så smidigt och effektivt som möjligt utan att rättssäkerheten sättes i fara. För att närmare belysa detta problem har professor Gunnar Heckscher för SNS' räkning gjort en undersökning av hur den svenska statsförvaltningen arbetar. Han har därvid på grundval av bl. a. intervjuer försökt bilda sig en uppfattning om hur förvaltningen faktiskt fungerar, var de reella avgörandena träffas, hur riksbudgeten påverkar arbetssättet, vilka möjlighe-

terna är att decentralisera osv. För att ge tillfälle till jämförelser redogör författaren härvid på alla punkter, där detta över huvud är möjligt, för det arbetssätt och den organisation som används inom enskilda företag.

En annan sida av den starkt utökade statliga verksamheten är det ökade skattetryck som blivit en följd härav, och som för närvarande utgör ett av det svenska näringslivets viktigaste problem. Det är samtidigt ett område där bristen på verkliga kunskaper är anmärkningsvärd. Från näringslivets sida har man sedan länge hävdad att det starkt ökade skattetrycket verkar hämmande på företagsamheten, medan man från arbetarrörelsens sida inte tyckts hysa några farhågor i detta hänseende. I själva verket är det ingen som vet vilken effekt skatterna verkligen har. När man lägger på nya skatter, handlar man i icke ringa utsträckning i blindo. Professor *Kjeld Philip* arbetar med att på grundval av uppgifter från olika företag ge en bild av i första hand bolagsskattens, men även andra skatters verkningar på företagen, hur de påverkar arbetseffektiviteten och företagens välfärdspolitik, vilken betydelse avskrivningsreglerna har, hur skatteförhållandena ter sig för olika företagsformer m. m.

Det fria näringslivets ideologi är baserad på den fria konkurrensens teori, det vill säga att de enskilda företagen genom konkurrensen drivs att handla så att de tillgodoser hela samhällets intressen. Genom olika slag av överenskommelser och genom ingripanden från samhällets sida har emellertid denna fria konkurrens på olika sätt blivit inskränkt. Dessa förhållanden reser allvarliga problem både för näringslivet och för samhället. Det har därför varit naturligt för SNS att ta upp problemet om konkurrens eller samverkan till närmare granskning. Undersökningen

har gjorts av en grupp bestående av docent *Hans Brems*, ekon. lic. *Bert Lindström*, fil. lic. *Jonas Nordenson*, jur. o. fil. kand. *Jan Rydström*, professor *Ulf af Trolle* och fil. dr *Jan Wallander*.

Det har under senare år blivit alltmera uppenbart, att den grundläggande förutsättningen för en hög produktivitet inom näringslivet är trivsel bland de anställda. Känner den anställde inte tillfredsställelse i sitt arbete, kommer han heller inte att prestera sitt bästa. Men trivselproblemet är inte bara ett produktionstekniskt problem, utan det ställer också frågan om målsättningen för hela den ekonomiska verksamheten. Det gäller inte bara att skapa en stor produktion, utan också sådana arbetsförhållanden att produktionsresultatet är värt våra ansträngningar. Professor *Torgny Segerstedt* bearbetar för närvarande för SNS' räkning ett material, som grundar sig på intervjuer med över 2 000 anställda i två mellansvenska industristäder. Dessa intervjuer avser att belysa inte bara de anställdas anpassning till sitt arbete utan också deras och de anhörigas anpassning till det samhälle som industrialiseringen skapat. — En liknande undersökning men med mer socialpsykologisk inriktning och som tar speciellt sikte på kvinnans problem i förvärvslivet bedrivs under ledning av docent *Gudmund Smith*.

Ett led i SNS' arbete att framlägga material som kan vara företagen till hjälp i deras dagliga verksamhet är också den bok som den amerikanske experten på »industrial relations», professor *Charles A. Myers* skrivit på uppdrag av SNS. Den behandlar förhållandet mellan företag och anställda i svensk industri i jämförelse med förhållandena i Amerika.

Under de senaste decennierna har antalet tjänstemän vuxit mycket kraftigt, medan samtidigt övriga socialgrupper varit re-

lativt oförändrade. För att klarlägga orsakerna till den kraftiga ökningen av tjänstemannakåren har medlemmar av SNS' lokalgrupper inom sina egna företag genom detaljerade undersökningar sökt klarlägga vad som i deras fall varit anledningen till ökningen. Detta material bearbetas under ledning av civilekonom *Hans Söderlund* och undersökningen utföres i samarbete med Industriens Utredningsinstitut.

Tjänstemannakårens starka ansvällning har medfört inte bara att vi fått en ny mäktig socialgrupp, som sätter sin prägel på samhället, utan det gamla förhållandet mellan företagsledningen och de anställda tjänstemännen har också förändrats.

Allt detta reser många väsentliga frågor. Vilka räknar sig egentligen som tjänstemän och varför gör de det? Vilken inställning har tjänstemännen till samhällsfrågorna, till företagen och till de fackliga organisationerna och varpå grundar sig denna inställning? För att försöka svara på dessa och en rad liknande frågor har SNS igångsatt en större opinionsundersökning, som kommer att beröra omkring 2 000 tjänstemän. Undersökningen leds av docent *Edmund Dahlström* och fil. dr *Georg Karlsson*.

Ett annat problem som tagits upp till utredning är skolfrågan. Våren 1950 publicerade sålunda SNS en utredning av docent *Jan Agrell* rörande skolreformen och näringslivet. Boken belyser näringslivets inställning till skolproblemen och vissa psykologiska och pedagogiska förutsättningar för skolreformen. Denna utredning har lett till att man numera inom SNS kontinuerligt följer försöksverksamheten i den nya skolan, inte minst när det gäller utformningen av yrkesutbildningen.

SNS har också på direkt uppdrag utfört undersökningar för olika industriföretag, i första hand rörande arbetskrafts- och trivselproblem.

*

Skall man kunna nå fram till tillfredsställande lösningar av olika för näringslivet och samhället väsentliga problem räcker det emellertid inte med att göra utredningar. Man måste också ha konkreta förslag om hur problemen skall angripas i praktiken. Det är endast på grundval av sådana preciserade rekommendationer som man kan föra en fruktbar diskussion. Sådana rekommendationer kan emellertid inte fotas enbart på fakta, utan man måste också göra vissa värderingar. I vissa fall åtföljs därför SNS' utredningar av särskilda *handlingsprogram*. Förbundet anmodar härvid en eller flera på området kunniga personer att antingen separat eller i direkt samband med undersökningen framlägga de slutsatser och förslag till praktisk politik, som de vill basera på utredningens resultat. Dessa uttalanden står för vederbörande själva, och SNS vill genom publiceringen av deras inlägg stimulera debatten och bidra till att skapa ökad klarhet om hur olika problem kan lösas. Sådana handlingsprogram har framlagts i anslutning till de ovan nämnda skol- och kartellutredningarna, och utredningen om den svenska förvaltningen kommer också att åtföljas av ett sådant.

LOKALGRUPPER

SNS' lokala grupper vill stimulera näringslivets företrädare att göra aktiva och självständiga insatser i samhällsdebatten och det politiska livet. Inom dem orienterar sig företagsledare och deras närmaste män om samhällsutvecklingen och skaffar sig ökade kunskaper om ekonomiska och sociala sammanhang. Man följer den aktuella ekonomiska debatten och diskuterar näringslivets problem, både sådana som inom SNS upptagits till forskning och utredning och andra frågor av central betydelse. Särskilt intresse ägnas åt företagsorganisatoriska problem, åt arbetsledningsfrågor, personalvård m. m. I lokalgrupperna träffas representanter för olika organisationer och män från skilda företag och branscher och diskuterar och utbyter erfarenheter med konkurrenter och likasinnade. Den intima kretsen och frånvaron av formella skrankor ger möjlighet till ett otvunget och uppriktigt meningsutbyte.

I lokalgrupperna kan också SNS' forskare och utredningsmän diskutera problem, som uppkommit under arbetets gång, pröva sina teser och få hjälp med materialinsamlingen. Grupperna är härvid både givande och tagande. De har också alltmåra kommit att självständigt ta upp vissa frågor till ett mera fördjupat studium. Så studerar man till exempel vinstandelssystem, arbetsledarens ställning och uppgifter m. m.

Till lokalgruppernas sammanträden samlas vanligen ett tjugotal personer från företagen på orten. Organisationen är helt informell och något fastare medlemskap existerar inte. Lokalgruppernas arbete leds av arbetsutskott, som står i nära kontakt med

SNS' centrala kansli, och man anordnar sex à tio sammanträden årligen. En sammanträdesform, som flera gånger prövats med framgång, är weekendkonferenser. Vid dessa ägnar sig lokalgruppens medlemmar och gäster från andra platser åt att på något pensionat under ett veckoslut mera ingående diskutera något större problem. Det har visat sig mycket givande att på detta sätt kunna råkås till en mera intensiv samvaro, än vad som sker vid sedvanliga föreläsningar och diskussioner.

För närvarande är 16 lokalgrupper i verksamhet på följande orter:

Kiruna	Sundsvall	Nyköping	Borås
Boliden	Karlstad	Norrköping	Jönköping - Huskvarna
Skellefteå	Stockholm	Trollhättan	Halmstad
Kramfors	Eskilstuna	Göteborg	Malmö

KONFERENSER OCH KURSER

För att informera en vidare krets om SNS' verksamhet och idéer, för att skapa kontakter mellan företagare och andra samhällsgrupper och mellan företagare från skilda delar av landet och skilda verksamhetsfält och för att ta upp större problem till en mer ingående behandling anordnar SNS centrala konferenser tre à fyra gånger om året. Man har vid dessa behandlat ämnen sådana som Företagets socialvård och samhällets, Morgondagens

företagsledning, Företagsledarens politiska ansvar och Är en utjämning mellan tjänstemän och arbetare önskvärd?

Särskild uppmärksamhet har ägnats åt problem av betydelse för det dagliga arbetet i företagen. Sålunda har diskuterats bl. a. Arbetsledning och disciplin, Behövs en personalavdelning och hur bör den arbeta samt Industriella finansieringsproblem i inflationstider.

För att föra samman akademiker och företagare och ge dem inblick i varandras arbete och förståelse för varandras problem anordnas varje år en särskild kontaktkonferens. Här har man till exempel talat om hur det är att vara företagare, om företaget som kulturfaktor och om universitetsutbildningen och näringslivet.

Vissa konferenser har helt ägnats åt att med olika experter diskutera problem, som SNS övervägt att ta upp till mera ingående behandling. Vid sådana konferenser har man sålunda diskuterat den fulla sysselsättningens problem och möjligheterna att rationalisera distributionen. Årligen anordnas vidare en överläggning med företrädare för arbetsutskotten inom de lokala SNS-grupperna.

Hittills har fjorton konferenser hållits, vilka varit förlagda till Tylösand, Simrishamn, Björnänge och Persborg. Deltagareantalet har begränsats till högst trettio personer för att ge möjlighet inte bara till saklig orientering och diskussion utan också till en stimulerande personlig kontakt.

SNS anordnar också centrala kurser. Tillsammans med Svenska Industritjänstemannaförbundet har sålunda personalpsykologiska frågor och arbetsledningsproblem behandlats vid ett par veckolånga kurser för industritjänstemän.

1 april 1952.

SNS' skriftserie

SKOLREFORMEN OCH NÄRINGSLIVET

Synpunkter på försöksverksamheten

Ett debattinlägg från SNS med en undersökning av vissa psykologiska och pedagogiska förutsättningar av fil. dr *Jan Agrell*.

Pris kr 4: 50

FÖRHÅLLET MELLAN FÖRETAG OCH ANSTÄLLDA I SVENSK INDUSTRI

Några jämförelser med amerikanska förhållanden

av *Charles A. Myers*, professor vid Massachusetts Institute of Technology.

Pris kr 6: 75

Myers' bok finns även i en engelsk upplaga

— INDUSTRIAL RELATIONS IN SWEDEN —

till ett pris av kr 8: 75 inbunden.

KONKURRENS ELLER SAMVERKAN

Ett diskussionsinlägg om kartell- och monopolproblemen av docent *Hans Brems*, ekon. lic. *Bert Lindström*, fil. lic. *Jonas Nordenson*, jur. och fil. kand. *Jan Rydström*, professor *Ulf af Trolle* och fil. dr *Jan Wallander*.

Pris kr 8: 75

SVENSK STATSFÖRVALTNING I ARBETE

av professor *Gunnar Heckscher* Pris kr 17: 50 inbunden.

SNS' REFERATTJÄNST

SNS utger en referattjänst behandlande ekonomi, organisation, arbetsledning, arbetsmarknadsfrågor, sociologi, psykologi och aktuell debatt. Referattjänsten utkommer med 12 nummer om året och prenumerationspriset är kr. 18:—. Vid prenumeration på flera exemplar erhålles rabatt. Prenumeration kan endast ske direkt hos SNS' kansli och ej genom bokhandeln.